

SEZONA 1920/21 - ŠTEVILKA 31

I'VAVPOTIČ

GLEDALIŠKI LIST

IZDAJA UPRAVA NA
RODNEGA GLEDALIŠČA
V LJUBLJANI - UREJA
OTON ŽUPANČIČ

CENA 6K

Spored za 33. teden

Drama

Torek, 26. aprila	— Zaprto	
Sreda, 27. aprila	— Androklos in lev.	C
Četrtek, 28. aprila	— Gospodična Julija. Don Pietro Caruso. Po znižanih cenah.	Izven.
Petek, 29. aprila	— Borba.	E
Sobota, 30. aprila	— Androklos in lev.	A
Nedelja, 1. maja	— Borba. Po znižanih cenah.	Izven.
Poned., 2. maja	— Androklos in lev.	D
Torek, 3. maja	— Zaprto.	

Opera

Torek, 26. aprila	— Zlatorog. Po znižanih cenah.	Izven.
Sreda, 27. aprila	— Carmen.	A
Četrtek, 28. aprila	— Prodana nevesta. V prid Udruženju gled. igralcev. Gostovanje ge Irme Polakove.	Izven.
Petek, 29. aprila	— Tosca.	D
Sobota, 30. aprila	— Carmen.	C
Nedelja, 1. maja	— Prodana nevesta. Gostovanje ge Irme Polakove.	Izven.
Poned., 2. maja	— Zaprto.	

Androklus in lev

Pravljичna igra v treh dejanjih. Spisal B. Schaw.
Prevel O. Župančič.

Androklus	g. Rogoz.
Lev	g. Plut.
Ferrovius	g. Gregorin.
Stotnik	g. Peček.
Lentulus	g. Železnik.
Metellus	g. Drenovec.
Centurio	g. Gaberščik.
Cezar	g. Danilo.
Spintho	g. Kralj.
Secutor	g. Ločnik.
Retiarius	g. Terčič.
Klicar	g. Strniša.
Voditelj iger	g. Pregarc.
Paznik	g. Škerlj.
Megera	ga Rogozova
Lavinija	ga Šaričeva.

Gladijatorji, sužnji, Rimljani, kristjani.

Prvo dejanje se vrši v gozdni goščavi, drugo pred rimskimi vrati, tretje v Koloseju.

Gospodična Julija

Tragedija v enem dejanju. Spisal A. Strindberg, prevel
Ferdo Kozak.

Režiser: E. KRALJ.

Gospodična Julija ga Pregarčeva.
Jean, sluga g. Kralj.
Kristina, kuharica ga Juvanova.

Godi se na kresno noč v grajski kuhinji.

Don Pietro Caruso

Drama v enem dejanju. Spisal Roberto Bracco, prevel
E. Kralj.

Don Pietro Caruso g. Kralj.
Margherita, njegova hči gna Gradišarjeva.
Grof Fabrizio Fabrizi g. Terčič.

Godi se v Neapolju dandanes.

BORBA

(Strife.)

Drama v treh dejanjih (štirih slikah). Spisal John Galsworthy. Prevel O. Župančič.

Režiser: O. ŠEST.

John Anthony, predsednik upravnega sveta

trenarthske kositrarne g. Pregarc.

Edgar Anthony, njegov sin, } upravni } . g. Drenovec.

Frederic Wilder, } svetniki } . g. Strniša.

William Scantlebury, } trenarthske } . g. Peček.

Oliver Wanklin, } kositrarne } . g. Plut.

Henry Tench, tajnik g. Železnik.

Francis Underwood, ravnatelj tovarne . . . g. Gaberščik.

Simon Harness, zastopnik strok. organizacije g. Kralj.

David Roberts, } g. Rogoz.

James Green, } delavski odbor } g. Kovič.

John Bulgin, } g. Terčič.

Henry Thomas, } g. Danilo.

George Rous, } g. Gregorin.

Henry Rous, } g. Šubelj.

Lewis, } g. Škerl.

Jago, } delavci v tovarni } g. Kuratov.

Ewans, } g. Čengeri.

Davies, } g. Bitenc.

Rdečelas fant, } g. Rakuša.

Frost, sluga pri Johnu Anthonyju g. Šest.

Enid, žena Underwoodova, hči Johna Anthonyja ga Pregarčeva.

Ana, žena Robertsova ga Danilo.

Madge, hči Thomasova ga Juvanov.

Rousovka, mati Georgea in Henryja Rousa . gna Rovanova.

Bulginka, žena Bulginova gna Gorjupova.

Yeoovka, žena nekega delavca gna Rakarjeva.

Jan, Madgein brat * * *

Več štrajkujočih delavcev.

Godi se v Walesu 7. februarja dopoldne in popoldne do šestih;
štrajk je trajal že vso zimo.

ZLATOROG

Opera v štirih dejanjih po R. Baumbachu napisal R. Brauer,
prevel Cvetko Golar. Vglasbil Viktor Parma.

Dirigent: I. BREZOVŠEK.

Režiser: F. BUČAR.

Matra, krčmarica (mezzo-sopran)	. . .	gna Vrhunčeva.
Jerica, njena hči (sopran)		gna Thalerjeva.
Janez, lovec (tenor)		g. Kovač.
Špela, planšarica (alt)		gna Šterkova.
Jaka, planšar (bas)		g. Zupan.
Tondo, lovec (bariton)		g. Pribislavski.
Marko, beneški trgovec (bariton)		g. Romanovski.
Beneški trgovci	{	g. Simončič.
	{	g. Rus.
	{	g. Erklavec.
	{	g. Ribič.
Učitelj		g. Povše.
Rojenice	{	gna Vrhunčeva.
	{	gna Šuštarjeva.
	{	ga Trbuhovičeva.

Strelci, gostje, otroci.

Plese priredil baletni mojster g. Pohan. Plešejo gne Svobodova, Chladkova, Špirkova, Vavpotičeva in baletni zbor. — Nove dekoracije naslikal g. Skružny.

Godi se na planinah pod Triglavom in v Soški dolini sredi
18. stoletja.

I. V planšarsko kočo pod Triglavom pride lovec Janez prenočevat. Stari planšar Jaka in mlada planšarica Špela ga prijazno pozdravita, občudujeta lovski plen in povabita Janeza za mizo. Jaka pripoveduje o prekrasnem, divnem vrtu pod Triglavom, o kraljestvu belih žen, rojenic. Čreda belih divjih koz, na čelu jim Zlatorog, čuva ta raj. Jaka svari Janeza, naj nikar ne strelja na Zlatoroga, kajti iz krvi ranjenega Zlatoroga vzklije triglavska roža, katero Zlatorog pojé in nato zopet ozdravi, strelec pa pogine. Oni pa, komur so stale ob zibeli rojenice, premaga Zlatoroga in odklene z njegovim zlatim rogom jamo v Bogatínu, kjer se nahaja ogromen zaklad. — Jaka se posloví in gre leč. Janez se dobrika Špeli, ona pa, dasi ga ima rada, mu želi lahko noč, ter odide. Janez leže utrujen na preprosto ležišče, zaspi in sanja o rojenicah in Zlatorogu.

II. Pred gostilno ob soškem mostu ljudstvo popiva in pleše. Bogata krčmarica Katra je podarila svilen plašč za soho Jezuščka, zato ji poje slavo šolska mladina, nakar Katra učitelja in otroke pogosti. Prihajajoči mladenič Tondo se jezi, da pri tekmovalnem streljanju nikdar ni zadel, pač pa je trikrat zadel tuj lovec iz Trente in prejel vse tri dobitke. Zdajci privre vesela družba strelcev, proslavljajoč znagovalca Janeza, lovca iz Trente. Ko stopi na prag krčme Jerica, hči Katrina, jo Janez ves omamljen občuduje — ali tudi Jerica čuti, da jej utriplje srce za Janeza. Janez prosi mater Katro, naj mu dovoli plesati z Jerico, kar pa Katra šele po daljšem odporu dovoli.

III. V gostilni. Janez pride že na vse zgodaj popraševat po Jerici, Špela mu odgovarja porogljivo. Ko vstopi Jerica, hiti Janez k njej, oba si srečna zatrujeta večno ljubezen. Janez ji podari šopek cvetic in odide. Špela, ki ljubi Janeza, zbada Jerico, češ, da je zvest le tisti mladenič, ki so mu stale ob zibeli rojenice. Jerica nato pove, da so stale Janezu rojenice ob zibeli, on sam da ji je to rekel in ji celo podaril cvetic iz kraljestva rojenic. Špela pa se ji dalje roga in meni, da bi bil Janez moral prinesiti blesteče demante iz Bogatina, ako bi bil varovanec rojenic. Na cesti zadoni poštni rog; prišla je pošta in z njo petero beneških trgovcev, med njimi bogati Marko. Jerica natoči gostom vina, Marko napije krasni Jerici, ji takoj razodene mahoma vzplamenelo ljubezen in ji podari

za spomin zlato verižico, katero Jerica očarana sprejme. Vstopivši Janez vidi vse to in prosi Jerico, naj vrne verižico, sicer pogubi njiju srečo, Jerica pa ga ne posluša, nakar Janez užaljen odide.

IV. V kraljestvu rojenic. Planinske cvetice spé. Prebujene po jutranji zarji začno svoj ples, ki ga končajo po prihodu rojenic. Ko se prikažejo planinske koze z Zlatorogom, se strnejo vse cvetice krog njih in polagoma izginejo. Janez namerava ustreliti Zlatoroga, Špela ga svari, on pa je ne posluša, ustreli in takoj pade mrtev v prepad. Obupana Špela ga išče in končno najde mrtvega,

17.

CARMEN

Opera v 4 dejanjih po Prosperu Mérimée-ju napisala
H. Meilhac in L. Halévy, vglasbil G. Bizet.

Dirigent in režiser: F. RUKAVINA.

Carmen (mezzo-sopran)		gna Thierry.
Don José, dragonski podčastnik (tenor)		g. Drvota.
Escamillo, toreador (bariton)		g. Přibislavski.
Micaëla, kmečko dekle (sopran)		gna Zikova.
Frasquita, ciganka (sopran)		gna Thalerjeva.
Mercédes, ciganka (sopran)		gna Šterkova.
Dancairo, tihotapec (tenor)		g. Mohorič.
Remendado, tihotapec (tenor)		g. Trbuhovič.
Zuniga, dragonski častnik (bas)		g. Zathey.
Morales, dragonski podčastnik (bariton)		g. Zorman.

Ljudstvo, vojaki, otroci, delavke tovarne za cigarete, tihotapeči.

Plese priredil g. baletni mojster Pohan. Plešejo: gospodične
Svobodova, Chladkova, Špírkova, Bežkova, g. Pohan in
baletni zbor.

Nove dekoracije naslikal g. V. Skružný.

Godi se na Španskem v začetku 19. stoletja.

Prva vprizoritev leta 1874. v Parizu.

I. Trg v Seville. Micaëla išče med vojaki svojega zaročenca Don José-ja; kor ga ne najde, zopet odide. Z novo stražo pride José. Ko se začuje zvonec tovarne za cigarete, pridejo delavke, med njimi Carmen, obče znana krasna koketa. Mladenci, ki so jo že pričakovali, se ji laskajo, ne da bi kaj dosegli; njej je vseč edino le José. Vrnivša se Micaëla prinese Joséju pismo od doma in mu pripoveduje o ljubezni njegove skrbeče matere. José se ganjen spominja ljubeče matere in rojstnega kraja ter naroči odhajajoči Micaëli, naj mater pismeno pozdravi in poljubi. V tovarni nastane prepir in pretep, zato pošlje poveljnik straže Zuniga narednika Joséja, da napravi red. José privede iz tovarne Carmen, ki je bila neko tovarišico ranila. Poveljnik zapove Carmen zvezano odvesti v zapor. Carmen,

dobro vedoč, da lahko omami (akega moškega, se začne prilizovati Joséju in res kmalu doseže svoj namen. José se strastno zaljubi vanjo ter jo na poti v zapor izpusti. Zuniga, zapazivši to prevaro, zapove odvesti Joséja v zapor.

II. Na vrtu krčme. Tihotapci in cigani plešejo in popivajo. Začuje se veselo petje prihajajočih »toreadorjev«; med njimi je slaven zmagovalec Escamillo. Vsa družba ga navdušeno pozdravi, in Escamillo pripoveduje o svoji zadnji zmagi v bikoborbi. Po odhodu Escamilloven prigovarjajo tihotapci Carmen, naj gre ž njimi. Carmen pa jih zavrne, poudarjajoč, da pričakuje svojega ljubčka. José pride in kmalu ga Carmen zopet očara s petjem in plesom. Toda začuje se vojaški signal, ki kliče Joséja domov. Carmen je užaljena, da jo hoče José tako kmalu zapustiti, zato mu porogljivo veli, naj le gre nazaj v kasarno. Baš ko se José napoti domov, potrka zunaj na vrata Zuniga, ker pa mu nihče ne odpre, kar siloma sam odpre in vstopi. Zuniga zapove Joséju, naj gre takoj domov. José se mu upre ter celo preti s sabljo. Tihotapci razorožijo Zunigo in ga, rogaje se mu, odvedo. Po rahlem odporu se José pridruži tihotapcem.

III. V soteski. Tihotapska družba hoče po naporni poti počivati, poprej pa naj se preiščejo pota, je li kje skrit kak carinar. José pa naj mej tem straži odloženo blago.

Joséjeva mati je poslala Micaëlo iskat sina. Micaela pride vsa zbežana in ko zazre Joséja na skali, ki hoče baš ustreliti prihajajočega Escamilla, se silno ustraši in pobegne. Na vprašanje Joséjevo, česa tu išče, odgovori Escamillo, da je prišel k svoji ljubici Carmen. Po kratkem prerekanju se začne boj z nožem; José bi bil Escamilla premagal, če bi ne bila prihitela Carmen na pomoč. Carmen hoče z Escamillom proč, José pa ji to zabrani. Micaëla roti Joséja naj se vrne domov k umirajoči materi. Globoko ganjen se odpravlja José z Micaëlo na pot, nezvesti Carmen pa reče, da se bosta kmalu zopet videla.

IV. Pred areno v Sevilli. Ljudstvo pričakuje slovitega Escamilla in ga prihajajočega navdušeno pozdravlja. Carmen želi biti priča nove zmage svojega Escamilla in ne posluša svarjenja svojih tovarišic. Ko hoče Carmen vstopiti v areno, jo ustavi José, roteč jo, naj gre ž njim, ona pa mu pove, da ljubi Escamilla. José jo ponovno roti, toda zaman: ona sname prstan, ki ji ga je bil podaril José in mu ga vrže pod noge. Besen ji zabode José nož v srce, da se zgrudi mrtva.

Prodana nevesta

Komična opera v treh dejanjih. Besedilo spisal K. Sabina,
prevel A. Funtek. Vglasbil B. Smetana.

Dirigent: I. BREZOVŠEK.

Režiser: F. BUČAR.

Krušina, kmet (bariton)	g. Przibyslawski.
Katinka, njegova žena (sopran)	gna Vrhunčeva.
Marinka, njiju hči (sopran)	ga Polakova k. g.
Miha (bas)	g. Zorman.
Neža, njegova žena (mezzosopran)	gna Ropasova.
Vašek, njiju sin (tenor)	g. Kovač.
Janko, Mihov sin iz prvega zakona (tenor)	g. Drvota.
Kecal, mešetar (bas)	g. Zathej.
Vodja glumačev (tenor)	g. Trbuhovič.
Esmeralda, plesalka (sopran)	ga Trbuhovičeva.
Indijanec (tenor)	g. Drenovec.

Godi se v večji češki vasi v sedanjosti.

Balet priredil baletni mojster Pohan. — Dekoracije naslikal gospod
Skruzny. — Prva vprizoritev l. 1866. v Pragi.

I. Žeganje. Mešetar Kecal pregovori Marinkine starše, da obljubijo svojo hčer bedastemu Vašku. Marinka ne privoli v možitev, ker hoče ostati zvesta svojemu Janku.

II. Vašek se snide v krčmi s prisojeno mu nevesto, ki je ne pozna in ki mu izviije prisego, da Marinke ne poroči, ker ta ljubi že drugega. Janko proda Kecalu za tristo srebrnikov Marinko s pogojem, da postane žena Mihovega sina.

III. Vašek se zagleda v plesalko Esmeraldo, ki ga pregovori, da nastopi zvečer pri glumaški predstavi. V medveda preoblečenega ga vidijo starši in Kecal ter ga hočejo pridobiti za svoj načrt. Vašek pa jim uide, češ, da Marinke ne mara. Ko Marinki pripovedujejo, da jo je Janko zapustil in prodal, jo prepriča šele pismena pogodba, ki ji jo pokaže Kecal, o Jankovi nezvestobi. Zato obljubi vzeti Vaška. Naposled se izkaže, da je tudi Janko Mihov sin in da je po pogodbi Marinka njegova. Oče z veseljem pozdravi svojega dolgo pogrešanega sina in rad privoli v ženitev.

TOSCA

Melodrama v 3 dejanjih. Besedilo po V. Sardouju napisala L. Illica in G. Giacosa, prevel Cvetko Golar; vglasbil G. Puccini.

Dirigent: F. RUKAVINA.

Režiser: F. RUKAVINA.

Floria Tosca, slovita pevka (sopran)	. . .	gna Zikova.
Mario Cavaradossi, slikar (tenor)	. . .	g. Kovač.
Baron Scarpia, policijski načelnik (bariton)	. . .	g. Levar.
Cesare Angelotti (bas)		g. Zorman.
Cerkovnik (bariton)		g. Trbuhovič.
Spoletta, birič (tenor)		g. Mohorič.
Sciarrone, orožnik (bas)		g. Vovko.
Jetničar (bas)		g. Perko.
Pastir.		gna Šterkova.

Kardinal, sodnik, vodja mučilnice, pisar, častnik, podčastnik, vojaki. Cerkveni pevci, duhovniki, ljudstvo.

Godi se v Rimu leta 1800.

Nove dekoracije izdelal g. dek. slikar V. Skružny.

Prva vprizoritev leta 1900. v Rimu.

I. V cerkvi St. Andrea della valle v Rimu.

Angelotti, bivši konzul nekdanje rimske republike, je ušel iz ječe in se skriva v kapelici. Slikar Mario Cavaradossi, njegov prijatelj, ga spozna ter obljubi pomagati mu. Ko pride Tosca, Cavaradossijeva zaročenka, se Angelotti urno zopet skriva. Podoba, ki jo slika Cavaradossi, vzbudi v Toski ljubosumnost, ali on jo kmalu pomiri. Markiza Attavanti, sestra Angelottijeva, je skrila pod oltarjem žensko obleko, da more preoblečeni brat pobegniti pred zasledujočim ga Scarpio. — Cavaradossi svetuje Angelottiju, naj se skriva v njegovi vili, ako pa preti nevarnost, v vodnjaku. Oba odideta. Scarpia z biriči išče Angelottija, pa ga ne najde. Na podobi spozna poteze markize Attavanti in ker jo je slikal Cavaradossi, ljubček Toskin, je Scarpiji takoj jasno, da mora biti Cavaradossi

v stiku z begom Angelottijevim, tembolj, ker je v kapelici našel pahljačo z grbom markize Attavanti. Pretkani Scarpia hoče po ljubosumni Tosci izvedeti, kje je skrit Angelotti. Biriči zasledujejo Angelottija.

II. Soba ministra Scarpije v farneški palači. Scarpia sedi pri večerji, pričakujoč Toske. Birič Spoletta poroča, da se ni posrečilo prijeti Angelottija, pač pa Cavaradossija. Scarpia zapove privedsti Cavaradossija. Po brezuspešnem zaslišavanju ga ukaže mučiti.

Tosca pride in čuje ječanje mučenega Cavaradossija, skrivališča Angelottijevega pa noče izdati. Muke Cavaradossijeve naraščajo, dokler Tosca ne pove, da je Angelotti skrit v vodnjaku. Cavaradossi, pripeljan pred Scarpijo, hitro spozna, da je Tosca izdala skrivnost, zato jo pahne od sebe. Za Scarpijo strašna vest, da je Napoleon zmagal pri Marengu, navduši silno Cavaradossija, tako da spozna Scarpia v njem svojega političnega nasprotnika. Scarpia ga ukaže usmrtiti. Edino Tosca ga more rešiti, ako se uda Scarpiji, ki že davno hrepeni po njej. Tosca je stanovitna, ali ko začuje priprave za usmrčenje Cavaradossijevo, reče Scarpiji, da se mu uda, ako s tem reši Cavaradossija. Scarpia to obljubi, ali ko hoče Tosco objeti, ga ona z bodalom umori. Nato hiti domov, vzame vso zlatnino in bisere ter gre v grad Sant Angelo h Cavaradossiju, da bi ž njim pobegnila.

III. Na vrhu grada St. Angelo v Rimu.

Vojaki privedejo Cavaradossija na morišče. Tosca prihiti s pismom Scarpijevim, ga pokaže Cavaradossiju in mu razodene, da bo le na videz ustreljen. Toda hudobni Scarpia je bil ukazal, da naj Cavaradossija resnično ustrele. Cavaradossi pogumno stopi pred puške, ko pa vojaki ustrele, se zgrudi mrtev. Tosca misli, da se le dela mrtvega, kmalu pa spozna resnico ter skoči z grada v globočino.

Georges Bizet, skladatelj opere

Carmen.

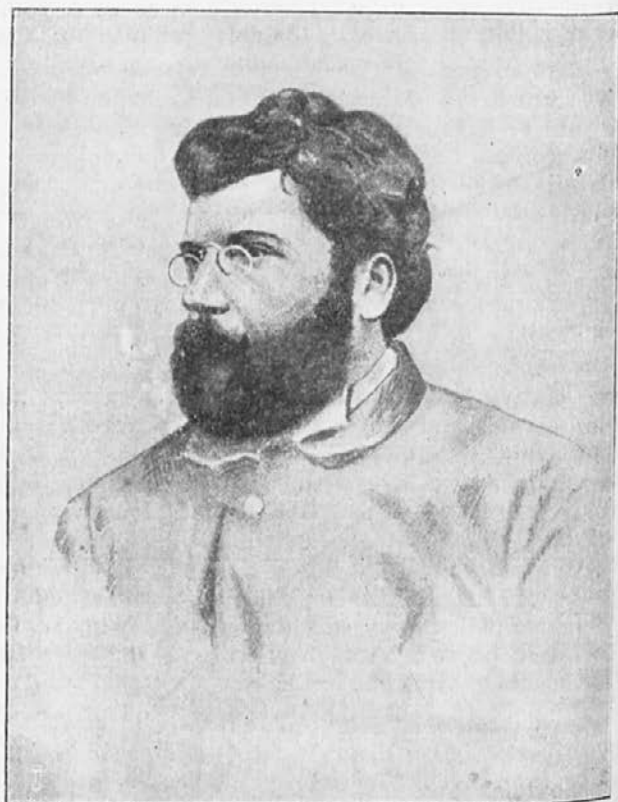
Statistična poročila o repertoarju večjih opernih gledališč kažejo, da se je pela Carmen leto za letom najpogosteje, in da je publika to delo najbolj zahtevala. Le v letih 1890—1892 je Carmen prekosila enodejanka „Cavalleria rusticana“. Ali navdušenost za Mascagnijevo enodejanko se je hitro poglobila, ko si skladatelj ni mogel pridobljenega zaupanja ohraniti s svojimi novimi, hitro sledečimi deli. Carmen pa se i danes poje v splošno zadovoljstvo poslušalcev, in jo še vedno lahko prištevamo, med one redke opere, ki imajo svetovni sloves.

Georges Bizet — nekateri ga imenujejo francoskega Wagnerja — se je rodil 25. septembra 1838. l. v Parizu. Glasbeno vzgojo je užival od svojega desetega leta dalje na državnem konservatoriju v Parizu, kjer mu je bil učitelj znani skladatelj Halévy. Leto za letom je dobival različne nagrade za svoje znanje med njimi tudi Offenbachovo ustanovo in veliko državno petletno „rimsko“ stipendijo, po kateri je odlikovanec zavezan dve leti študirati v Rimu italijanske glasbenike, zadnji dve leti pa posvetiti študiju moderne nemške glasbe. Zadnjega dela te obveznosti pa Bizet ni mogel izpolniti, ker je moral iz Rima hiteti domov v Pariz k svoji na smrt oboleli materi. Kakšna bi bila dela tega skladatelja, ako bi se bil poglobil tudi v novodobno nemško glasbo, se ne more reči, pač pa se lahko mirno trdi, da sloni vsa Bizejeva glasba le na vtisih romanske glasbe.

Njegovo kratko življenje — umrl je v starosti 37 let — mu ni prineslo niti priznanja, niti udobnega življenja; a njegovo smrt je v veliki meri pospešila danes svetovnoznana „Carmen“, ki je pa pri premijeri v Parizu popolnoma propadla.

Za razumevanje Berlina je značilna njegova lastna izjava o umetnosti, katero je pod psevdonimom Gaston de Betri objavil v „National-Revue“ l. 1867: „Zadnja leta napreduje kaj nevarno neke vrste umetnost in kritika. Neplodne polemike in suhoparno besedičenje ubijajo najvztrajnejšega in najpogumnejšega delavca. Komponisti postajajo redkejši, ali kritiki rastejo v brezmejnost. Imamo najrazličnejše glasbe — glasbo preteklosti, sedanjosti in bodočnosti, ali pa tudi melodično, harmonično ali izumetničeno. Poslednja je najnevarnejša izmed

vseh. Zame pa sta samo dve vrsti: dobra in slaba! Ustvarjajoči umetnik porablja vse svoje sile, vse svoje znanje, da dovrši svoje delo. V obupu in strahu trepetajoč bolj kot največji zločinec, ga izroči javnosti in nam pravi: „Glejte, poslušajte in sodite!“ Pa kaj storimo mi? Nikar da bi mu sledili, ga vprašamo za potni list. Rajši povprašujemo po

Alex. César Leop. George Bizet.

njegovih manirah, po njegovih odnošajih in umetniških antecedencijah. To ni kritika — to je policijstvo. Če ima ustvarjajoči genij i talent, smo mu dolžni priznanja; če ga pa nima, ga lahko pomilujemo, toda žaliti ga ne smemo. Ne iščimo v umetniku tega, česar nima, upoštevajmo to, kar ima.“

Bizet je eklektik. Kot Francozu mu je bil vzor François Gounod; pa tudi Meyerbeer, Boieldieu in Cherubini so vpli-

vali nanj; od Hektorja Berlioza se je naučil skrivnosti, modernizirati stare, ovene le pote. Nad vse blagodejno pa sta nanj vplivala Bach in Beethoven. V Rimu je spoznal vse vrline Italijanov, zlasti Verdija, Rossinija, Donizettija in Bellinija, pa tudi nevenljivo veličino Palestrinija. Ali vendar ga ni vsa italijanska glasba tako zadovoljila kot Mozart in Beethoven.

Ekscerpt vseh teh mnogobrojnih vtisov je njegovo prvo veliko operno delo „Ribiči biserov“, ki so se l. 1863. prvič uprizorili v Parizu. Gotovo to delo prekaša vsa istodobna operna dela drugih francoskih komponistov, vendar pa mu niso niti to, niti sledeča dela prinesla vsaj priznanja, ki ga je zaslužil.

Če tudi imenujejo Bizeta francoskega Wagnerja, se ne more trditi, da bi bil imel Wagner kaj upliva nanj. Nasprotno: iz Bizetovega dnevnika je posneti, da je imel o Wagnerju vse prej nego dobro mnenje. Sicer ima Bizet prav tako kakor Wagner motivično izpeljavo, vendarle s tem razločkom, da je njegov motiv le odlomek melodične perijode, medtem ko je Wagnerjev motiv celota.

Učinek Bizetove, dostikrat zelo preproste glasbe, zavisi pogosto od predrzne harmonije in rafinirane ritmične izpeljave, kakor tudi od blesteče instrumentacije. Snovi svojim operam jemlje iz pestrega življenja, ki mu omogoča hitro menjavo kontrernih temperamentov v orkestru plastično slikati.

„Ribičem biserov“ je sledilo 1867. „Čedno dekle iz Perth“ in 1872. l. „Djamileth“. Razen teh opernih del sta njegovi orkestralni suiti „L'Arlésienne“ in „Roma“ dični repertoarni točki vseh boljših orkestrrov. Največje delo pa, ki mu je prineslo svetovni sloves, je zadnja opera, štiridejanka „Carmen“, ki se je prvič uprizorila 3. marca 1875. v Parizu — pa tudi popolnoma propadla. Občinstvo, ki je bilo po svoji večini mnenja, da je opera le kraj razveseljevanja po utrudljivem delu, in ni bilo pripravljeno na nova pota Bizetova, je sprejelo to krasno delo skrajno hladno. Le pesem toréadorja in kvintet v II. dejanju sta vžgala spontano. Drugi vzrok neuspeha je bila zavist sodobnih komponistov, ki so Bizetu očitali Wagnerja; ta pa je bil tedaj kot reprezentant nemške glasbe v Parizu prav tako obsovažen kot Bismark; in s tem so mu pri nerazsodni masi podkopali ugled. V tej gonji proti njemu so slikali tudi snov opere kot skrajno nemoralno; celo gledališki ravnatelj je izjavil nekemu ministru, ki je hotel za premijero kupiti celo ložo, naj rajši počaka na generalno skušnjo, kjer naj se še-le prepriča, ali je ta opera za njegove dame primerna ali ne.

Bizet je v Carmen izlil vse svoje moči in znanje, za-
vedal se je, da je s tem delom podal svojemu narodu nekaj
trajno lepega; zavrnitev ga je bolela, da je začel bolehati;
tri mesece po premijeri je umrl.

Iz Pariza so sprejeli Carmen Nemci, ki so spoznali vse
njene vrline in jo temu primerno tudi povzdigovali. V Pariz
se je vrnila l. 1883., vendar v popolnoma predružačeni obliki.
Iz očarljive seviljske ciganske kokete je postala prava pariška
grizeta, ki prihiti v brezhibni toaleti, v lakastih čeveljčkih in
svilenih nogavicah pred stražnico, da poskusi svojo zapeljivost
nad Josejem. Prav tako so bile oblečene po zadnji modi
njene tovarišice iz tovarne, kakor tudi dvomljiva družba
tihotapcev. Druga izdaja Carmen je bila v pravem pomenu
besede salonska izdaja in — pridobila je srca Parižanov.

Prof. dr. K.

Ponatisk dovoljen
le z označbo vira.

Gledališki list izhaja vsak ponedeljek in prinaša poročila o repertoarju Narodnega gledališča v Ljubljani, vesti o gledališki umetnosti pri nas in drugod, kratke članke o važnejših dramskih in opernih delih in njih avtorjih. Sodelujejo: Fran Albrecht, Anton Funtek, Pavel Golia, Fran Govekar, Matej Hubad, Friderik Juvančič, Pavel Kozina, Alojzij Kraigher, Ivan Lah, Anton Lajovic, Ivan Prijatelj, Ivan Vavpotič, Josip Vidmar, Oton Župančič in dr.

TISKARŲ UČITELJSKA TISKARNA V LJUBLJANI.